

Dr. ELENA PUȘCARIU

1875—1965)

prima profesoară româncă
de medicină

La scurt timp după sărbătorirea celei de a 90-a aniversări, moartea a smuls-o din rîndurile noastre pe *Elena Pușcariu*. Evocîndu-i figura și activitatea multilaterală, aducem și noi pe această cale memoriei sale gânduri de pioasă recunoștință.

Născută la Făgăraș, ca vlăstar al eruditei familii de cărturari *Densușianu*, *Elena Pușcariu* își urmează cursurile liceale la Iași, promovînd bacalaureatul în anul 1893. Începînd din acest moment, viața ei se contopește cu cea a celei mai vechi universități din țară — cea ieșană. Aici își obține în 1899 diploma în medicină.

Este meritul Facultății ieșene de medicină că a trecut pentru prima oară peste prejudecățile ce frînau emanciparea femeilor, încredinșînd conducerea unei clinici, respectiv a unei catedre, uneia din fostele sale eleve. *Elena Pușcariu-Densușianu* a fost prima profesoară la facultățile noastre de medicină și una din primele în întreaga Europă. Munca ei dirză de pioneră îi asigură alături de prima doctoriță româncă, *Maria Cutzarida* (1857—1919), un loc de cinste în istoria medicinei din patria noastră.

Elena Densușianu — care a devenit mai tirziu soția profesorului ieșean de histologie, *Emil Pușcariu*, elevul și colaboratorul de odinioară a lui *Victor Babeș* — lucrează după terminarea studiilor timp de 2 ani alături de renumitul patolog, prof. *Cornil* la Paris. După terminarea specializării depune cu succes în țară examenul de docent (1910) și e numită asistentă, iar mai tirziu șefă de lucrări la Clinica de oftalmologie a Facultății de medicină din București. În anii grei ai primului război mondial lucrează ca medic primar la secția de oftalmologie a *Spiridoniei* din Iași. În 1920 este solicitată să preia conducerea catedrei și a Clinicii oftalmologice. În cursul celor două decenii de neobosită activitate — cit timp a condus catedra și clinica ieșană — reușește să-și cîștige un prestigiu bine meritat, atît în țară cît și peste hotare.

Intr-unul din articolele sale, profesoară savantă însăși ne destăinuie greutatea de care s-a lovit în acești 20 de ani. O aștepta sarcina ingrată de a organiza o instituție spitalicească modernă, deservind și scopuri didactice. Începînd cu aprobarea instrumentelor, amenajarea sălilor de operație și a cabinetelor de consultație și terminînd cu confecționarea planșelor demonstrative, respectiv organizarea bibliotecii. Toate acestea au fost duse la bun sfîrșit de *Elena Pușcariu*, în ciuda ajutorului material deosebit de precar al Eforiei spitalelor. Dirzenia și curajul ei au învins toate opreliștile, reușind să pună în scurt timp bazele unei școli oftalmologice înfloritoare cu o disciplină exemplară.

Drept urmare a strădaniilor ei, numărul paturilor a crescut la secția de oftalmologie de la 20 la 45. Dovada grăitoare a muncii ei conștiincioase și competente sînt foile de observație întocmite cu multă grijă și însoțite de grafice și figuri. Materialul faptic a acestora a fost prelucrat statistic de *Elena Pușcariu* și colaboratorii ei, constituind totodată și subiectul a 123 lucrări de diplomă îndrumate de șefa clinicii.

Prelegerile ținute în fața studenților au fost editate în două volume, în anul 1927—28, sub titlul „Cursul de clinică și teorie oftalmologică”. Acest manual își

Elena Pușcariu (1875-1965)

păstrează și astăzi actualitatea în nișele sale mari, acordind un spațiu larg și conținuturilor sociale ale bolilor oftalmologice, între altele: conexiunii trahomului cu condițiile de viață ale bolnavilor, problemei prevenirii unor afecțiuni frecvente (conjunctivite, keratite, glaucom etc.). *Elena Pușcariu* a ținut mai multe conferințe și cu caracter medico-istoric.

În trecut s-a putut auzi nu o dată glasul prejudecății burgheze, îndreptat contra femeii intelectuale și anume, că aceasta n-ar putea crea ceva trainic pe tărâm științific. Întreaga activitate a *Elenei Pușcariu* infirmă această părere profund eronată. Bazându-se pe documentația exemplar organizată a catedrei și a clinicii sale, ea a elaborat mai mult de 90 de lucrări științifice. În centrul atenției sale au stat problemele în legătură cu epidemiologia, clinica și tratamentul trahomului: a descris unele forme clinice noi ale trahomului și a preconizat cauterizarea sistematică cu sulfat de cupru în tratamentul acestei afecțiuni. S-a ocupat stăruitor și cu anatomia patologică a tumorilor oculare. A abordat noi metode în plastică oftalmologică, a descris un semn nou al eredosifilisului și a adus contribuții originale în legătură cu 47 de sindroame oftalmologice.

Operele sale le-a publicat atât în reviste din țară — în primul rând în *Revista Medico-chirurgicală din Iași* — cât și peste hotare (*Annales d'Occulstique*, *Archives d'Ophtalmologie*, *British Journal of Ophtalmology* etc.). Pe lângă societățile științifice autohtone, și societățile de oftalmologie din Franța, Anglia, Italia au ales-o ca membru. În anul 1927 Societatea medicilor și naturaliștilor din Iași — cea mai veche instituție științifică din țara noastră — a ales-o ca președinte.

Caracteristic pentru atitudinea ei umană este faptul că în perioada între cele două războaie mondiale a militat activ pentru prietenia între poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

Pensionată la vârsta de 65 ani, interesul stăruitor al *Elenei Pușcariu* pentru problemele științei nu a scăzut. La București — unde s-a mutat mai târziu — colaborează în colectivul de geriatrie a Institutului de Endocrinologie a Academiei, în probleme de oftalmologie. Prin lucrarea „Vingt syndromes oculaires héredofamiliaux et congénitaux“ apărută la Ed. Doin la Paris în 1963, această cercetătoare vîrstnică, dar cu o prospețime intelectuală neștirbită, ajunge din nou în centrul atenției științifice din țară și de peste hotare.

Numele *Elenei Pușcariu* este des citat în reviste, enciclopedii și manuale. Nu va întârzia mult timp nici evaluarea muncii științifice multilaterale pe care această cercetătoare valoroasă, decedată cu câteva luni în urmă, a depus-o ani de-a rândul pentru dezvoltarea oftalmologiei din țară și care îi fixează locul bine meritat în istoria medicinei din patria noastră.

Carolina Lázár-Szini